
9:30 – zahájení semináře

9:40–10:00

Stopy přímé výroby železa v lese Nevěrný severně Rudky u Kunštátu

Ondřej Merta

Na seminářích Archeologia technica i ve stejnojmenném sborníku (čísle 10 a 13) byla prezentována problematika relikvů starého železářství v okolí města Kunštátu. V roce 1996 byl severně obce Rudka proveden drobný výzkum dalších pozůstatků hutnění místních rud v kusových železářských pecích. V nevelké sondě se podařilo nalézt úlomky stěn pece, strusky, tenkostěnné dyzny, zvířecí kosti i keramiku. Cílem příspěvku je přiblížení tohoto materiálu.

10:00–10:20

Porovnání výroby halštatského vozu a vrcholně středověkých platněřských technik

Zdeněk Čermák

Raná doba železná (halštatská) v 6. stol. př. Kr. (Ha D2b) přinesla obdivuhodné řemeslné zpracování čtyřkolového vozu plátovaného železem a bronzem, který byl deponován v jeskyni Habrůvka – „Býčí skála“. Vůz byl nedávno Zuzanou Golec Mírovou identifikován jako „dvojče“ vozu z německého knížecího hrobu v Hochdorfu. Řemeslné zpracování dosáhlo úrovně, pro kterou nacházíme na našem území analogie až ve vrcholném středověku. Pro pochopení souvislostí se autor pokouší využít svých znalostí platněřského řemesla vrcholného středověku. Využívá mnoholeté praktické zkušenosti výroby vrcholně středověkých zbrojí při rekonstrukci halštatského čtyřkolového vozu za použití dobového halštatského náradí. Experiment prokázal, že k výrobě celého vozu lze použít náradí nalezené přímo v jeskyni Býčí skála z polygonu tzv. kovárny. Výsledkem je rozpoznání a popis výrobní techniky vysoké řemeslné úrovně.

10:20–10:40

Kamenné makrolity (mlaty) se žlábkem ze starší doby bronzové na Moravě

Michael Kamarád

Příspěvek se zabývá problematikou funkce velmi rozměrných únětických kamenných makrolitů (mlatů) se žlábkem na Moravě. Jejich funkce je doposud nejasná. Výchozím se stal početný soubor z okresu Prostějov. Pomocí kombinace přírodovědných metod (XRF analýza, traseologie, petrografie) byly provedeny analýzy. Autor příspěvku představí lokalizaci nálezů, charakterizuje nálezné okolnosti a předpokládaná místa původu surovin a možná místa výroby. Navazovat budou výsledky zmíněných přírodovědných metod, speciálně způsob uchycení do funkční pracovní polohy. V závěru bude zhodnocen podíl přírodovědných metod na posun v interpretaci a návrh dalšího výzkumu.

Projekt byl podpořen studentským fondem IGA 2021, katedry Historie UP Olomouc.

11:40–12:00 – přestávka

11:00–11:20

Výsledky výzkumu zaniknuté tehelne v Lehote (okres Nitra)

Peter Nagy

Príspevok prezentuje výsledky archeologického výskumu v Lehote pri Nitre, ktorý tu v lete roku 2018 realizovali pracovníci Slovenského národného múzea – Archeologického múzea spolu z miestnymi dobrovoľníkmi. Cieľom nášho výskumu bolo overiť či nález prepálených tehál na lokalite súvisí so zaniknutou tehelnou, zobrazenou v týchto miestach na mape 3. vojenského mapovania. Podarilo sa nám odkryť základy komorovej tehliarskej

pece s tromi kúreniskami. Zásyp objektu bol tvorený zväčša stavebnou keramikou, okrem toho tu bol črepový materiál kuchynskej keramiky, klince a jedna minca. Objekt sme na základe nálezov a archívnych dokumentov datovali do 18. – 19. storočia.

11:20–11:40

Nové nálezy stredovekých sladovníckych pecí na predmestí Brna

Václav Kolařík, Michala Příbylová

Příspěvek referuje o nálezech pyrotechnologických zařízení nově objevených záchrannými archeologickými výzkumy v letech 2019 a 2020 na území historického předměstí Brna (oblast tzv. první předměstské čtvrti), které jsou interpretovány jako součásti hvozdoých pecí určených k sušení sladu. Společně se staršími nálezy z blízkého okolí se jedná o neobyčejně početnou koncentraci objektů tohoto typu, dokládající intenzivní činnost sladovníckého řemesla od 13. do 16. století, zachycenou rovněž písemnými prameny.

11:40–12:00

K metodě a strategii studia interdisciplinárního novověkých uhlířských plošin / Zkušenosti z Křivoklátska, Brd a Radečské vrchoviny

Václav Matoušek, Jiří Woitsch

V letech 2013–2018 uskutečnila Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy ve spolupráci s odborníky z dalších institucí neformální projekt interdisciplinárního studia zaniklých novověkých uhlířských plošin na Křivoklátsku a v Brdech ve středních Čechách a na Radečské vrchovině v západních Čechách. Studium zahrnovalo terénní archeologické výzkumy, antrakologické analýzy, studium archivních pramenů, experiment a využití etnografických analogií. Přínosem projektu bylo stanovení typologie uhlířských plošin a upřesnění prostorových struktur rozsáhlých soustav zaniklých plošin v lesních porostech, přičemž z písemných pramenů i z umístění rozsáhlých soustav uhlířských plošin v krajině vyplývá, že naprostá většina dřevěného uhlí byla v novověku určena pro velké průmyslové metalurgické provozy. Projekt však také opakovaně potvrdil, že kombinace archeologického a botanického studia umožňuje zaniklé uhlířské plošiny datovat nejvýše do „novověku“, tj. obecně do období 18.–20. století. Bližší časové zařazení provozu na jednotlivých plošinách zatím není možné a i další informace, které lze získat výzkumy plošin, jsou poměrně chudé, což potvrzují i obdobné výzkumy prováděné již několik desítek let v zahraničí. Budoucnost terénního výzkumu proto spatřujeme v rozšíření bádání na okolí vlastních plošin, resp. na zařazení uhlířství do komplexu výrobních i nevýrobních aktivit vázaných na lesní prostředí. Budoucnost studia novověkých uhlířských plošin obecně spatřujeme ve zvýšeném důrazu na kombinaci terénního studia se studiem písemných, ikonografických, kartografických a etnologických pramenů.

12:00–12:20

Archeologické výzkumy milířišť – k možností poznání marginálních archeologických památek

Miroslav Dejmal, Jakub Šimík, Lenka Sedláčková, Michala Příbylová, Roman Brejcha, Jan John, Jakub Houška

Milířišť – pozůstatky po plošinách, kde v minulosti docházelo k výrobě dřevěného uhlí, představují v naší lesní krajině velice častý antropogenní relikv. Přestože jde o spíše marginální archeologické památky i jim je v dnešní době věnována odborná pozornost. Příspěvek zhodnocuje možnosti poznání výroby dřevěného uhlí právě na základě archeologického výzkumu milířišť. Kdy v rámci řešení širšího interdisciplinárního projektu došlo k sondáži patnácti milířišť v rámci pěti různých lokalit v ČR.

12:20–12:40

Rekonstrukce dřevinné skladby lesních porostů NPR Habrůvecká bučina pomocí antrakologické analýzy uhlíků z bývalých milířů

Pavel Peška

Historické pozůstatky milířů mohou být zdrojem řady důležitých informací mimo jiné pro lesnickou praxi a vědu. Příspěvek představí výsledky antrakologického výzkumu z oblasti Moravského krasu, který je známý intenzivní hutnickou činností od raného středověku až do 19. století. Výsledky získané ze 44 milířišť naznačují,

že druhová skladba někdejších porostů byla podstatně odlišná oproti současné druhové skladbě, především ve prospěch dubu a jedle. Součástí výzkumu bylo zjištění stáří jednoho uhlíku radiokarbonovou metodou, který byl zařazen do 15. století.

12:40–13:00 – prostor pro diskusi k předchozímu uhlířskému bloku

13:00–13:40

Středověký rudný mlýn u Havlíčkova Brodu

Petr Hrubý, Jakub Těsnohlídek, Martin Košťál, Michal Bučo, Petr Duffek, Šimon Kochan

Příspěvek představí archeologický odkryv reliktního mlýna z poslední čtvrtiny 13. století. Mlýn byl součástí úpravnického a hutnického areálu na Stříbrném potoce jižně od Havlíčkova Brodu. Díky specifickým podmínkám se zde dochovaly dřevěné konstrukční součásti, z nichž nejcennější je fragment vodního kola.

13:40–14:00

Chemická továrna Hochstetter a Schickardt v Brně

Hynek Zbranek

Záchranným archeologickým výzkumem byla v roce 2020 odkryta nejstarší část chemické továrny Hochstetter a Schickardt v Brně na ulici Dornych 47 z poloviny 19. století. Příspěvek představuje unikátní doklad zaniklé industriální lokality. Odkryto bylo zázemí budov pro výrobu vodního skla, výrobu umělého boraxu, sulfidu sodného, včetně složitého systému topných kanálků a pozůstatků dalších budov. Zachyceno bylo dále zázemí pro parní stroj, komíny, nádrže a další součásti provozu chemické továrny.

Komentovaná prohlídka výstavy **Pálená hlína v historických stavbách Moravy**, jednoho z výstupů projektu NAKI Vysokého učení technického v Brně a Technického muzea v Brně: *Komplexní diagnostika pálených zdících prvků historických objektů z pohledu stáří, původu a fyzikálně–mechanických vlastností v závislosti na vlhkosti, a jejich náhrada v historických objektech.*

Změna programu vyhrazena.

